

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 18.2.2010 OM 2/31/2008, OM023:00/2008

Oikeusministeriö on pyytänyt hovioikeudelta lausunnon oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä Määräaikaisten tuomareiden nimittäminen ja eräiden tuomioistuinten johtamisjärjestelmän kehittäminen (Oikeusministeriön julkaisu: Mietintöjä ja lausuntoja 5/2010).

Hovioikeus lausuu mietinnöstä vain siltä osin kuin se koskee yleisiä tuomioistuimia.

### **Määräaikaisten tuomareiden sekä hovioikeuden viskaalien ja asessorien nimittäminen**

Mietinnössä ehdotetaan, että hovioikeuden viskaalin, asessorin ja määräaikaisen hovioikeudenneuvoksen nimittää täysistunnon sijasta hovioikeuden presidentti. Muutosehdotusta perustellaan sillä, että täysistunto on erityisesti suurimmissa hovioikeuksissa kokoonpanoltaan liian laaja käsittelemään nimitys- ja muita hallintoasioita eikä se sen vuoksi välttämättä takaa parhaimmalla tavalla nimitys- ja muiden hallintoasioiden tehokasta ja monipuolista valmistelua ja käsittelyä. Lisäksi mietinnössä viitataan päällikkötuomareiden lakiin perustuvaan vastuuseen tuomioistuimen toiminnan tuloksellisuudesta.

Esitetty muutos on sekä periaatteellisesti että käytännössä merkittävä.

Suomessa ei ole toteutettu varsinaista tuomarikoulutusjärjestelmää. Hovioikeuden viskaalin virka on edelleen tärkein kouluttautumisvirka tuomioistuinuralle. Määräaikaisessa tuomarin tehtävässä saatu kokemus on puolestaan merkittävä ansio vakituksia tuomarinvirkoja täytettäessä.

Vakituiseen viskaalin virkaan nimitettävät ovat käytännössä työskennelleet useamman vuoden määräaikaisessa esittelijän tehtävässä ja määräaikaiseen hovioikeudenneuvoksen tehtävään nimitettävillä on yleensä yhteensä kymmenen - kahdenkymmenen vuoden kokemus esittelijän, käräjätuomarin, syyttäjän tai asianajajan tehtävästä. Ensimmäisestä viskaalinimityksestä lukien hakijoiden ansioituneisuutta ja heidän soveltuvuuttaan tuomarinuralle arvioidaan sen perusteella, miten he ovat aiemmin suoriutuneet lainkäyttötehtävien hoitamisesta. Jollei hakijan voida katsoa soveltuvan tuomioistuinuralle, häntä ei tulisi nimittää edes ensimmäiseen viskaalin virkaan. Nimitysratkaisuissa on näistä syistä aina kysymys enemmän kuin vain hovioikeuden toiminnan tuloksellisuudesta.

Hovioikeuden presidentti osallistuu lainkäyttötoimintaan huomattavasti vähemmän kuin muut jäsenet eikä kansliapäällikkö osallistu siihen välttämättä lainkaan. Heillä on sen vuoksi vain satunnaisesti omakohtaista tietoa siitä, miten esittelijät ovat lainkäyttötehtävistä suoriutuneet. Siitä on eniten tietoa hovioikeudenneuvoksilla, erityisesti niillä jäsenillä, jotka ovat työskennelleet esittelijän kanssa samalla osastolla. Riittävänä ei voida näin ollen pitää sitä, että presidentti ratkaisisi nimitysasiat johtoryhmää kuultuaan. Hakijoiden ansioiden tasapuolisen vertailun ja oikeudenmukaisen lopputuloksen takaa parhaiten nimitysasioiden käsittely kollegiaalisessa päätöksentekokelelmässä. Sen vuoksi nimitysvaltaa ei ole syytä siirtää hovioikeuden täysistunnolta presidentille.

### **Tuomioistuimen lausunnon antaminen tuomarin viran täyttämistä koskevissa asioissa**

Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 10 §:n mukaan tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa hovioikeus antaa lausuntonsa kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti, hovioikeudenlaamannit ja kaksi täysistunnon vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Mietinnössä ehdotetaan, että täysistunnon valitsemista jäsenistä luovuttaisiin. Mietinnössä katsotaan, että hovioikeuden näkemys hakijoista on riittävän monipuolinen, kun kokoonpanossa on presidentin lisäksi kaikki laamannit. Asianmukaisena ei ole pidetty sitä, että hovioikeuden valitsemien jäsenten suhteellinen osuus kaikista lausunnon antamiseen osallistuvista vaihtelee merkittävästi hovioikeuden koon ja siten laamannien lukumäärän mukaan. Lisäksi lausun-

non antamiseen osallistuvat hovioikeudenneuvokset saattavat kokea kollegojensa arvioinnin kiusalliseksi tehtäväksi.

Edellä nimitysasioiden osalta lausutut syyt puoltavat sitä, ettei myöskään tämän ns. lausuntovaliokunnan kokoonpanoa supisteta. Pikemminkin lienee paikallaan harkita valittujen jäsenten määrän lisäämistä suuremmissa hovioikeuksissa.

### **Hovioikeuden osaston johtaminen ja osastoon kuuluvien hovioikeudenneuvosten lukumäärä**

Hovioikeusasetuksen 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että osastoa johtaa *siihen tehtävään määrätty* (lisäys) hovioikeudenlaamanni ja että osastoon kuuluvien hovioikeudenneuvosten lukumäärälle ei enää aseteta vähimmäislukumäärää (nyk. viisi). Hovioikeusasetuksen 7 §:n 3 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että hovioikeudenlaamanni, jota ei ole määrätty johtamaan osastoa, osallistuu lainkäyttöasioihin työjärjestyksessä määrättyllä tavalla. Muutosehdotuksia ei ole näiltä osin perusteltu. Tarkoituksena lienee kuitenkin ollut mahdollistaa töiden joustava järjestely.

Koska hovioikeudenlaamannin virka on johtotehtävä, siihen nimitettyä ei ole tarvetta erikseen määrätä osaston johtajan tehtävään. Hovioikeus pitää näin ollen kyseenalaisena sitä, että kaikkia hovioikeudenlaamanneja ei välttämättä määrättäisi johtotehtävään lainkaan. Hovioikeudella ei sen sijaan ole huomautettavaa siitä, että hovioikeudenneuvosten osastokohtaisesta vähimmäismäärästä luovuttaisiin.

### **Eräät muut muutosehdotukset**

Siltä osin kuin mietinnössä ehdotetaan, että määräaikainen tuomarin tehtävä on julistettava haettavaksi, jos nimitys tehdään vähintään kuudeksi kuukaudeksi, hovioikeudella ei ole huomautettavaa.

Mietinnössä ehdotetaan lisäksi, että korkein oikeus nimittää määräaikaiset tuomarit vasta, kun määräaika ylittää vuoden. Muutosehdotuksen pääasiallisena tarkoituksena näyttäisi tältä osin olevan vähentää korkeimman oikeuden hallinnollisten tehtävien määrää sekä keventää muutoinkin määräaikaisten tuomareiden nimitysmenettelyä. Ehdotus on hyväksyttävissä hovioikeuksien osalta kuitenkin siten, että nimitysvalta siirrettäisiin korkeimmalta oikeudelta hovioikeuden täysistunnolle eikä sen presidentille.

### **Käräjäoikeuden osaston johtajan tehtävät**

Hovioikeus tältä osin yhtyy mietinnössä esitettyyn ehdotukseen perusteluineen.

Presidentti Olli Varila

Kansliapäällikkö Sirpa Virkkala

Lausunnon ovat valmistelleet hovioikeudenneuvos Osmo Hänninen, hovioikeudenneuvos Pirkko Loukusa ja viskaali Annina Wahlbeck. Asiaa on käsitelty hovioikeuden täysistunnossa ja siitä on kuultu esittelijöitä.